

JURNAL

PENTRU PESHINDIPEA ȘTIINȚELOR ÎN NATURALE ȘI ESAKTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedineats
BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

No. 14. (Anul al 2-lea natural) Băkrești 15 Aprilie, 1859.
 Compendeaa; Sosieea primăverei. — Kăestiani agricole. — Despre metamorfoze. — Despre măsuri antiq. — Komunikaqiani științifice mîci

---

Sosieea primăverei.

II.

Perioada a doua a primăverei, cuprinde luna mai Aprilie. Acum e adevărată primăvara. Deși la începutul acestei perioade se vede încă încoace, încolo zăpadă; în luna aceasta (ca pînă la 6 Aprilie în Germania) revine și verzele. Mai că seamă în regiunile vegetale se arată că primăvara a sosit. Pe cîmpuri înfloritește lăptăca sălbatică (plantago) că florile sale galbene; în pădure se arată bioreaoa rășinoasă a conerindă-și fața sa între frunzele sale rămate încă din anul trecut; tot în pădure se arată și tîncii felșimii de flori prin care natura închipie a jurgăvi pe cîmpuri covorșii și plăcătă de nențeroase flori armonioase în colorii și sîvabe în odoare.

Tot și tîncii vedem cîmpurile împărțite parțial în două regiuni: într-o regiune verde; asta este arătura de toamnă care a început a eși și arătura de primăvară care a întorsă acum și sîmbăl negru ală pămîntului, la fața soarelui.

Dar și arborii ne rămină îndrăgii și parcă ne zică că și lor le a venit timpul reînvierei, timpul ierburilor. Între toți arborii încep mai înainte a se mișca albușii (Coryllus avellana) și albușii (Alunus). Ei înfloresc la începutul lui Aprilie și din fie-care floare

ese nenămoroase semințe mici care fiind portate de vânt, se răsniundesc foarte departe. Mai ne știm înțene și ploșii (populus) a înflori. Aici vântul primăverii a primit roșul căprioș a zpora oamenii care se ocupă a mizlocii căsătorii între tinere; kuchi vântul poartă pâlăvea peditoare (pollenū) a floriilor ploșilor mas care și le pune tocmai pe floriile virgine ale ploșilor femele și le fekondează. Totă atânci înfloresc și salicia (salix) înconjurându-se parck k'șniș porș galbenș; însz difepitele snede ale acestii arborș, înfloresck în difepite epocș ale primăverii. Darș în timpul kîndș salicia abiea a închenș a înflori, eatș kș alș-nulș și aninș aș și lenșdatș floriile lorș și șlmulș înțene a arșta floriile sale roșioare ka niște șmberelșde roșii și arșarș (Acer) și prerștșete grșmșdipile de floriile sale bogate. Interesantș este perioada în care se prerștșete emirea șrșnzelorș arborilorș; kuchi atânci parck o lșchire verde akoperș todii arboriș; arș nștea șz zikș çine-va: lșchirea șnei miresș prerștîndș-se pentrș aktulș çelș mai solemnulș alș vieșei ei.

Dintre arboriș din grșdini, çei mai întiș d'a înflori șintș: agrșșș (Ribes acetosa) ne șrștș vine șmezra (ribes ideaus) çerșșș și li-liackș (syringa); akșmșș înțene a înflori și șrșmosulș arborș nșmitș kastanz șlavatikș (Aesculus hippocastanus) acestș arborș ștrșinș la noi darș care nșmai lînșște la niçi șniș Aleș și grșdinș pentrș șrșmoasșle șrșnze çe are.

Darș eatș o obserșadîșne kșrioasș! Dintre toate floriile care înfloresck în nșmitș perioadș a primăverii, mai niçi șna n'are (afarș din vioreș) o odoare plșkșș, niçi koloriș foarte ștrșlșchitoare și briante; kuchi toate șintș șimplș aleș, saș galbene, parș albastřș și mai parș violetș; apoi mai toate înfloresck niș kîndș n'a eșișș înck șrșnze nșoi; la șnele ștaș

înck șrșnze din anșlș țrșkșș. Asta este earș șniș aktș alș prerșederei îngșleantș a natșrei, kuchi tokmai fiindș în așeastș epokș pșdșrea nș este akoperiș kș șmbera, de așeș nșmîntșlș șșș are okazîșne a se foloși mai nșlș de pazele înkșlșzitoare și vîvîșkștoare ale șoarelși.

Benișș akșmșș la perioada a țrcia și çe a dșne șrștș a primăverii. Așeastș periodș, care çine toatș lșna lși Mai, se deosebește la încșntșș prin revenireș pîndșnelorș și emigradîșnea alșinelorș. În așeastș periodș, înflorescșe farș și toatș pșdșrea ș'akoperș k'o ver-deaștș deașș înkîșș; farșlșș penpezintș în pșdșre akdîșnea primăverii în așeastș periodș; farșlșș, acestș arborș șrșmosș prin mșșșrșlșș, șrșnza sa șrșmoasș prerșmșș și prin forma sa nitopesck. De așeș, acestș arborș a fostș mai kș șeamș kîntatș și lșșdatș în verșșrile poșilorș care ș'a însprîatș de mșsa primăverii. Dșntș 8 zile, din mșșrșile farșlșș șz fakș floriș șrșmoasș; totș atșnci easeș și șrșnza ștejarșlș. Mestșakșnșlș (vetula alba) și țeșlș (titia eurșea) aș înflo-pișș kș kite va zile mai nainte. Darș dintre todii arboriș șrasinș lșanșdș mșșrșiș șei mai țipziș, adeck în meșulș lșnei lși Maiș și totș atșnci acestș arborș șkoate șrșnzșle sale. Ast-felșș acestș arborș înkide çirkulșlș lșkrșrșilorș primăverii în pșdșre; darș ne kîmîșș rșsimșș atșnci o mșlșime de floriș nșmitș „floriile lși Maiș“ prerșm: pșlșdica, șrșmoasșle floriș galbene nșmitș Ranuncule și mai kș șeamș floareș viorele (viola tricolor) care se și nșșște „nșmș șita“. Parck, kș așeastș floare, primșvara iea adio de la noi zikîndș-ne „șz nș mș șite“. Darș și șrștș așeastș rekmandadîșne, çine arș nștea șz te șite, o, țș primșvarș, ștea lșchitoare a vieșei noastre, çenișș vine-șkștorș alș lșmei? Çine poate șz te șite, primșvarș, izvorșlș nșrș și nefîçetatș alș poeziei și alș șimsadîșnilorș noastre çele mai delikate, și nobile?

I. *Sequise*. Stejarii a kърopa frъnze prezintъ o foaie tъiatъ in mai mълte лoвъpи potъnde dapъ neekъale in mърime. Aичi авемъ:

Steжapълъ кs лемне албе (quercus racemosa); арборълъ тръemte foapte мълтъ (песте 100 de ani), дъ знъ лемнъ d'o квалитате есчелантъ; пstemъ съ зичемъ къ ачестъ арборъ este чeлъ mai folositorъ pentръ констръкциeне, in Европа. Импрезъ къ *steжapъ pous* formeazъ пъдъpи mapи in чeнтрълъ Европeи (Германиеа, Франция) ши кeаръ in зпeлe лoкъpи лa noi. Елъ ажънцe лa o инълциme de 90 пичоape, трънкiялъ съ e totъ-d'азна dpeнтъ ши вине пропорционатъ. Съ къноаште de departe prin чима (корoана) са, кape нъ este ницi коникъ, ницi пирамидалъ ши чева ovoidъ (de forma знi оъ); креште вине in пъmintъpи арцилоасе (галбене), креште inчетъ; dapъ къ китъ креште mai inчетъ, къ атитъ лемнъ съ devine mai tare ши mai пpeчiosъ. Лемпеле лъи аъ пъцине подъpи ши ape квалитатеа къ in апъ ши змеzeалъ, съ инъpеште инкъ mai мълтъ, in лoкъ къ чeлe-лaлe лемне се импъtrezesкъ in змеzeалъ. Dapъ ape късъръ къ партеа естерioаръ a трънкiялъ лингъ коажъ (alburnu) съ стрикъ къриндъ in апъ ши кeаръ in зскатъ се змпле къриндъ къ верми ши атъчi стрикъ toate чeлe-лaлe лемне din вичинтate; de ачeea трeвъe съ скоауъ чине-ва ачeастъ парте a трънкiялъ, kindъ пpeпаръ лемне de steжapъ pentръ констръкциeне.

Steжapъ кs rindъ weztoape (quercus robur, chêne Roure) a кърzia rindъ нъ съ пe трънкiялe ши meade imediatъ пe памъpи; e-sistъ пинъ лa 40 вариетъци пъmai de ачeастъ спецъ.

Steжapълъ чeлъ микъ din Грекия (quercus esculus, chêne hêtre); ачестъ арборъ ape rindъ foapte дълчe, din кape oamenii лoкъитopи in Греция, Далмация ши Италия, факъ тъинъ ши пине.

Steжapълъ negръ (quercus nigra) ape партикларитатеа къ frъnzеле ачестъ арборъ kindъ e инъpъ, нъ seamънъ къ frъnzеле fiindъ върpine.

Steжapълъ въnsitorъ (quercus tinectoria) a кърzia коажъ дъ o влпeалъ галбeнъ foapte пpeцитъ in поpдълъ Americiei знде креште.

Sequisea II. Steжapii tot къ frъnzъ тъiate in mai мълte вкъци саъ лoвъpи, инъ лoвъpилe fiind аскъците ши нъ potъnde кa лa steжapii din секциeне d'интiа. Aичi авемъ a пъми:

Steжapълъ pous (quercus rubra); арборълъ чeлъ mai обичнiтъ in Америка; frъnzеле ачестъ арборъ devinъ poшii toamna пинъ kindъ нъ кадъ. Ачeастъ спецъ копpинде mai мълte вариетъци.

Sequisea III. Steжapii къ frъnze тъiate лa mapина лoръ in форма de динъ саъ кa знъ феръстръ. Aичi авемъ a поменi чeлe зpмъtoape спецe.

Steжapъ кs frъnze de kastani, (quercus prinus) in Америка.

Steжapъ de goroaшъ de чeниeале, (quercus infectoria) ажънцe лa o инълциme de 6 пичоape пъmai. Креште mai къ seamъ in ориентъ (Asia микъ) инъpe Bosforu ши Сирия; goroaшe кape крескъ пe frъnzеле ачестъ арборъ, сiнтъ prodъso de мъшкътъpи de insecte; адекъ импpecиярълъ insecteи (ларвeи) креште frъnze, so знлъ, се ингpошеазъ ши formeazъ goroaшъ. Goroaшe чeлe mai въне, сiнтъ ачeлe кape се рпъ дин арборъ пинъ kindъ n'a еmitъ insecta; ачeлe de лa кape insecta аъ еmitъ, сiнтъ mai дескисе ши mai пъцине въне pentръ влпeлe. In комерчiа, чeлe въне, се нъmesкъ goroaшъ negрe саъ веръi.

Steжapълъ bondokъ (quercus humilis) ажънцe пъmai лa инълциmea de тpeи пичоape. Креште in Пoртъгалиа.

Steжapълъ de кape се face donъpi (quercus suber, chêne liège). Este d'o инълциme de мизлокъ; totъ-d'азна верде ши къ мълte памъpe; креште in Italia, Spania ши сьдълъ Francei; esto foapte simъitorъ pentръ spirъ; коажa са крапъ ши kade de sine, дакъ нъ o iea чине-ва, къчi e foapte pоaстъ; ачeастъ коажъ (саъ съ зичемъ mai вине: o stratъ pоaстъ de десътълъ коажeи) este интoкmai материеа de кape съ face donъpi. Съ desвоалъ вине дъне 8 саъ 10 ani; атъчi oamenii o ieaъ ши ea креште пe зpмъ инкъ к'o форъ май mare. Арборii de лa кape нъ се iea коажa, нъ тръiesкъ mai мълтъ de китъ 50 de ani, пe kindъ ачeи de кape съ iea коажa лa fie-кape 8 саъ 10 ani, тръескъ ши пинъ лa 150 de ani.

Steжapълъ dъ помениле (quercus coccifera) este знъ арборъ микъ саъ тafe къ o мълциme de foi мичi, кape iarъ креште in Italia ши сьдълъ Francei. Пe ачестъ арборъ се цине знъ insectъ (cochenille) кape дъ колоapea poшie чeа mai

slimatъ нѣмѣтъ кермес (кърмисъ) интревъзінатъ индустріе, арте ши медічинъ.

IV Sekciune. Stejarii кѣ-foi интреуи (netziate ши nedingate) аичи поменимъ нѣмаи де:

Stejarsul кѣ fpruze de samie (quercus phellos) ин Америка ши:

Stejarsul кѣ fpruze de dafinъ (quercus laureofolia).

Despre caltpra stejarsului.

Нѣ toate temperaturile ши toate климеле синтѣ favorabile pentru creșterea stejarsului; кѣчи о кѣлѣрѣ eschisivъ, este contrarie stejarsului; de aceea, нѣ se răscesc пѣдспѣ де stejari ин zona aridă, tropicală ши avia нѣмаи инкоаче, инколо пе вѣрфѣлѣ мѣнѣлорѣ кѣтре пордѣ эндѣ аерѣлѣ е маи рече. Дарѣ по д'алтѣ парте, stejarsul нѣ сефере ници спѣрѣлѣ mare; de aceea нѣ се răscesc stejari динколо ла Stockholm (ин Швеция) ши ин Laponia. Нѣмаи ин климеле к'о temperaturi moderate, рѣшеште бѣне ачестѣ арборѣ.

Дарѣ кѣарѣ ин климеле temperate, stejarsul ши кавѣт локѣ эндѣ спѣрѣлѣ нѣ е mare, de aceea ин ачесте климе ла о интѣрѣме де 350 стѣжинѣ, нѣмаи крескѣ stejari; аколо креште фарѣ, mestecăniș ши бѣриени. Апои пе линѣ ачестеа, смезеала саѣ ѣскѣчиѣнеа локѣлѣ, prezența саѣ absența вѣрфѣлорѣ, аѣ о foarte mare influență asupra creșterii acestor arbori. Апои сѣндѣ кѣ о plantăciune де stejari нѣ poate сѣ се преѣвѣскѣ аша десѣ ши чере 150 саѣ 200 де ани, де ачѣеа требѣе чѣне-ва сѣ баѣе де seamă ла toate condițiunile пѣмѣнтѣлѣ сѣѣ, пѣнтѣ kindъ сѣ холѣраште ка сѣ seamene stejari.

Konservațiunea lemnelor де stejari е foarte mare ла noi; де ачѣеа, дакѣ цара нѣ ва ла мѣсѣрѣ pentru imbușirea acestor arbori, о сѣ fimъ amenințată д'а перде ачестѣ лемнѣ пре-чѣосѣ; дежа елѣ а devenitъ foarte скѣмнѣ ши сѣ

binde акѣмѣ де треѣ, паѣрѣ опѣ маи скѣмнѣ де кѣлѣ сѣ bindea нѣмѣте кѣ 10, 15 ани.

Stejarsul este ѣнѣ арборѣ пре-чѣосѣ, нѣ нѣ-маи pentru lemnelor sale, чѣ ши pentru alte folioase маѣ кѣре траѣѣ оаменѣ дѣнтр'инсѣлѣ. Е destulă а поменѣ аичи гѣделѣ sale, кѣре синтѣ нѣстримѣнтѣлѣ чѣлѣ маи бѣнѣ pentru порчи. Este шѣлѣлѣ кѣ ин toate цѣрѣле эндѣ синтѣ пѣдспѣ де stejari, аколо рѣшеште преа мѣлѣлѣ креште-рѣеа порчилорѣ ши devine ѣнѣ м пе артиколѣ де вогѣцие националѣ (прекѣмѣ ин Serbia.) Дарѣ ши ин пѣнѣкѣлѣ де vederea medicală, гѣнда este ѣнѣ обѣкѣлѣ foarte importantă. Нѣ este ин лѣме ѣнѣ нѣстримѣнтѣ маи сѣнѣтосѣ pentru конѣ кѣре аѣ о

disnozigiune pentru скрѣ-фѣлѣ, де кѣлѣ гѣндѣ прѣжѣтѣ ши фѣкѣтѣ кофе кѣре конѣ о веѣс преа воиомѣ кѣ че-ва сахарѣ ши ланте.

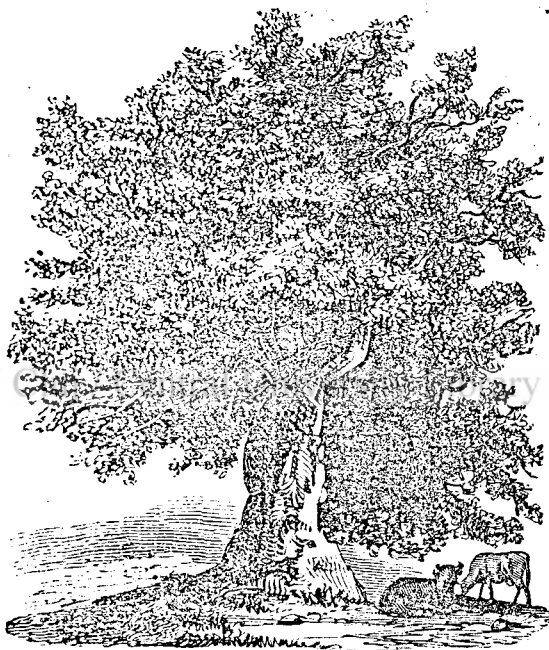
Stejarsul се имѣлѣште нѣмаи prin сѣмѣнѣе. Kindъ гѣнда кѣде жосѣ дѣн арборѣ, требѣе с'о пѣие ин пѣмѣнтѣ; инсѣ чѣле д'интѣлѣ гѣнде пре-кѣмѣ ши чѣле дѣне ѣрѣтѣ, нѣ синтѣ бѣне; интре чѣле-лѣлѣ, требѣе ачѣеа чѣле маи гроѣсе ши маи кѣрѣоѣсе.

Terimul preparat pentru сѣмѣнѣа де stejari; требѣе сѣ fie бѣне лѣкратѣ, кѣ кѣлѣ терѣмѣлѣ е маи бѣне лѣкратѣ, кѣ алѣтѣ креште-рѣеа stejarsului ва рѣшѣи маи бѣне. Дарѣ ачѣеѣ лѣкратѣе требѣе сѣ се факѣ prin сапѣ;

кѣчи требѣе сѣ таѣ адѣнѣкѣ пѣмѣнтѣ. Интр'адѣвѣрѣѣ, о asemenea лѣкратѣе фѣкѣте де мѣна де оаменѣ, kostъ мѣлѣлѣ; дарѣ нѣ требѣе сѣ зѣте че-ва кѣ ачѣеѣ лѣкратѣе сѣ фаче pentru мѣлѣлѣ секѣлѣ.

Sintъ felșpitate metode кѣ semănarea гѣн-делорѣ. ѣни ле арѣнѣкѣ prin мѣнтѣ (интокмаѣ кѣмѣ сѣ semene гѣлѣ); алѣлѣ пѣне кѣте ѣна ин верѣлѣ destinate а ле приѣми; дарѣ опѣ кѣмѣ, требѣе чѣне-ва сѣ semene десѣ ши нѣ преа адѣнѣкѣ; кѣчи ла о адѣнѣчѣме де меѣсе цолѣрѣ, гѣнда сѣ имѣлѣреште ин пѣмѣнтѣ; ла адѣнѣчѣме де 5, се ингѣлѣвенѣште; ла адѣнѣчѣмеа де треѣ, саѣ па-ѣрѣ, рѣшеште токмаѣ бѣне.

Stejarsul kindъ е transplantatъ, prinde

Stejarsul (quercus).

foarte къ ашевое; де ачеа требве къ газра знде ворѣ съ пше стежарѣ, съ fie mare ши съ stea deskisѣ зндъ анѣ интерѣ ка съ лѣкрезе аерѣ къ дезьвѣршире ла ачестѣ локѣ; пе зрмѣ, требве стежарѣ skosѣ къ чеа маѣ mare въгаре де seamѣ, къ падечеле (вѣрѣрѣ рѣдѣчинеѣ) sale съ нѣ се преа скъртезе. Стежарѣлѣ poate съ fie transplantatѣ де ла вѣпта де доѣ ани пѣнѣ ла ачеа де чинчи ани; де доѣ опѣ пе анѣ, адекѣ примѣ-вара ши тоamna, poate съ се зрмезе ачестѣ transplantaziѣне, дѣне natspa терѣмѣлѣ; дѣкѣ терѣмѣлѣ е змедѣ, требве съ факѣ плантазиѣнеа ѣн лѣна лѣѣ Фебрѣарѣе ши Martie, къчѣ админ-трелеа, poate къ prin плоѣле тоамнеѣ съ импѣтре-зеаскѣ рѣдѣчинеле; дар ла зн терѣмѣлѣ сѣк, poate съ ачепѣ семѣнѣтѣра гинделорѣ нѣмаѣ де кѣлѣ дѣне че с'а копѣлѣ ши а къзѣтѣ. Еатѣ ши алте прекъзѣзиѣни ла трансплантазиѣнеа стежарѣлорѣ. Ниѣ одатѣ нѣ требве skosѣи стежарѣи тѣнерѣ, кѣнд е перѣ саѣ кѣндѣ сѣлѣ зндѣ вѣнтѣ рече де ла нордѣ (крѣвѣтѣдѣ); къчѣ зндѣ асемenea вѣнтѣ, este ѣн stape съ зсѣче ѣндатѣ рѣдѣчинеле арборѣлѣи, каре este атѣнѣи пердѣстѣ пентрѣ totѣ-д'асна. Аша дарѣ, требве съ скозѣдѣ дѣн пѣмѣнтѣ стежарѣи тѣ-нерѣи кѣндѣ este о зи плоѣоасѣ, змедѣ ши ѣндатѣ се ѣ аконере къ пѣмѣнтѣ саѣ дѣндѣ-ѣ ѣнтр'о пѣвѣцѣ рече ши змедѣ. О алтѣ прекъзѣзиѣне

вѣнтѣ este, d'а аконерѣи пѣмѣнтѣ къ паѣе импре-цѣрѣлѣ арборѣлѣи transplantѣ; asta ва fache къ кълѣдѣра верѣи нѣ ва пѣтрѣнде преа адѣндѣ пѣнѣ ла рѣдѣчинеле fine але ачестѣи арборѣ ши съ ле зсѣче; апоѣ ачесте паѣе импѣстрѣзѣндѣ-се, ва да ши зндѣ гзѣоѣлѣ вѣнѣ де ѣнгрѣшатѣ пентрѣ ачешѣи арборѣи тѣнерѣи.

Darѣ дѣнтр'ачешѣи арборѣи тѣнерѣи аша де дѣ-ликадѣ ши де фрѣвѣлѣи, Natspa шtie а fache ка съ ажзѣнѣ а devenѣи арборѣи ѣнрантѣи ши majestomѣ. Plot повестеште къ ѣн Ангѣлѣа еѣстѣ зндѣ стежарѣ але кърора рамѣре ажзѣнѣ ла о лѣнѣиме де 54 де пѣчѣоаре ши къ ачестѣ арборѣ poate съ зѣвѣреаскѣ тѣрѣи сѣте де кавалерѣи импѣреѣ къ каѣи лорѣ! Ray рапортѣ къ ѣн тѣмѣлѣ лѣѣ а есѣстѣтѣ ѣн West-faliea (Германия) знѣи стежарѣи monstrѣомѣи, дѣнтрѣ карѣ знѣи серѣвѣ дрентѣ чѣта-деле (чѣтѣдѣи); зндѣ алѣи ѣндивѣдѣ д'ачешѣи сте-жарѣи, аѣеа о ѣнѣлѣиме де 130 пѣчѣоаре ши о грѣсѣме де 30 пѣчѣоаре! Дѣнтр'о корѣѣе де марѣ фѣкѣсте сѣѣтѣ Carolѣ I ѣн Ангѣлѣа, с'а skosѣ о skѣндѣрѣ де стежарѣ дѣн каре с'а фѣкѣтѣ но зр-мѣ natpѣ рѣнзѣи, fie-каре аѣндѣ 44 пѣчѣоаре лѣнѣиме ши 4 пѣчѣоаре ши 9 долѣрѣи грѣсѣме! Аша шtie Natspa а прѣдѣче дѣн лѣкрѣрѣи мѣчѣ ши дебѣле, лѣкрѣрѣле челе маѣ ѣнрантѣе ши челе маѣ пѣтерѣнѣе!

Despre metamorfose.

(Зрмаре)

Алѣинеле сѣнтѣ сѣнѣсе ши еле лѣ о meta-морфосѣ маѣ mare, fiindѣ-къ ѣн stapea де ларѣвѣ н'аѣ ниѣи зндѣ semѣнѣ де алѣинѣ, чѣ seamѣнѣ ѣн-токмаѣ ка верѣмѣи. Аша сѣнтѣ ши ларѣвеле де мѣште ши д'о мѣлѣиме д'алте ѣнсекте. Аша дарѣ, верѣмѣи чеѣ зрѣдѣи каре се аѣлѣ пе ка-давѣреле импѣдѣте, сѣнтѣ ларѣвеле знорѣ мѣште foarte фрѣмоасе к'о фѣцѣ зѣрѣе (la mouche dorée). Цѣндарѣи каре сѣнтѣ foarte къноскъдѣи ѣн цара ноастѣрѣ, маѣ къ seamѣ ла локѣиторѣи де пе ѣнгрѣ Дѣлѣре, ачестѣи foarte пѣпѣлѣкъдѣи мѣсѣфѣрѣи каре стрѣкъ somѣнѣлѣ ши репѣозѣлѣ локѣиторѣлорѣ, трѣ-ескѣ ѣн апѣ ѣн перѣоаде де ларѣвѣ, ка верѣмѣи. Еѣ кѣндѣ ворѣ се рѣсѣфѣле аерѣ, се пѣнѣ къ ка-пѣлѣ ѣн апѣ ши къ партеа де жосѣ (wezѣлѣ) ѣн

сѣсѣ д'асѣнѣра аѣеѣ, fiindѣ-къ еѣ аколо аѣ ка зн фелѣ де цѣавѣ лѣнѣ къ каре се серѣескѣ а рѣ-сѣфѣла аерѣлѣ. Цѣндарѣи ѣн перѣоада де нѣмѣлѣ, totѣ ѣн апѣ шедѣ, ѣнсѣ рѣспѣрациѣнеа (рѣсѣфѣлаѣеа аерѣлѣи) атѣнѣи о факѣ prin доѣ цѣѣи каре лѣ се аѣлѣ ла нѣентѣ ши аша еѣ ѣноатѣ акѣмѣ пе апѣ ѣн тоатѣ перѣода нѣмѣлѣи пѣнѣ ла чеа дѣн зрмѣ metamorfosѣ, каре-лѣ fache цѣндарѣ пер-фектѣ; ѣнсѣ, ѣнотареа лѣѣ д'асѣнѣра аѣеѣ, се зр-меазѣ къ рѣгоаша пѣнѣ кѣндѣ ѣнчеле а-ѣ крѣште арѣнѣле ши атѣнѣи кѣндѣ сѣлѣ с'а дезѣолатѣ, сѣоарѣ ѣн аерѣ. Унсѣ кѣндѣ ѣн тѣмѣлѣ челеѣ дѣн зрмѣ, а metamorfoseѣ, ва да вр'ѣн вѣнт, рѣстоарѣнѣ цѣн-дарѣи чеѣ тѣнерѣи че ѣноатѣ пе рѣгоашѣ ка ѣнтр'о лѣнтрѣ ши се прѣпѣдѣскѣ; аша дарѣ, кѣндѣ сѣнтѣ

primăvara viutșri mi se varșz b'ladie, lokșitorii petrekă bine vara, fiindă skăiđi de m'ladime de ȳinđari.

La insektele kă metamorfose inkomplete, (snre esemplă lokștele) este o p'đinț deosebire intr'o stare de larvț și de insektă kompleteđ; adikă nșmaı kă larvele n'aș arini darș insekta le are. Aste insekte kă metamorfose inkomplete, n'așunđ la desvoltarea cea din șrmt și parț remiň ne drșmđ; de ačeast katigorie sıntă n'đakii (puces). Ačeast insektă in stare de larvț, omiňđ din oaz, n'are niđioare, mi atșnı seamțnț kă miđii vermi albișori; neste 12 zile se inkide intr'o goroașz foarte mikă mi șvđire ka de m'ltase, șnde p'đine in stare de nimfț iarșmi 12 zile mi atșnı ese in stare de insektă perfektă, inșz f'zrț arini.

Acestea sıntă felșrie de metamorfose cele de k'netenie kare le r'zsimă la insekte. — Amă fostă siłiđ a ne m'zđini d'a vorbi nșmaı de p'đine esomple, fiindă-kă, kămă a zisă Inokpatš: „știinđa este l'ngț mi biadă om'łvi este skșrtz ka s'o k'noaskă“. Inșz kiłă de p'đinđ ce s'a vorbită desnre metamorfose, va fi dest'łđ a da

lektor'łvi o idee de ačeast l'krare misterioasă a natșrei, in ačeast ramșrț a sferel animalelorđ, a-ı inșfla șnă sentimentă religioșđ, l'șindă in seamț kă kiarđ in ačeast l'șme fizikă, materială, r'zsimă fiinđe vii ce skimvă korpșrie lorđ f'zrț a skimba și inima lorđ, ce inbiavă ačeate deosebire korpșri. —

Čine nș vede adink'łđ sensă ală mitolođiei vekı kare a prezentă șfl'et'łđ omeneskă nemșpitoriș s'z forma șnă f'łzșre? Čine nș vede niđi șnă simbolă misterioșđ de teoria și de k'pedinđa desnre nemoptalitatea șfl'etelorđ noastre-și de destinăđinea sađ misiđnea noastrē inaltă in ceea-laltă l'șme? Čine poate akșmă t'zrđđi kă st'điđ'łđ natșrei adșve toiđ-deașna la ințripea k'pedinđei religioase? Natșra, acea șv'łimț fiikă divinț, nș poate niđi odată a fi in l'șntē kă sora sa șereșkă adikă kă religioșnea, kare și ea este o kreăđine divinț! Nșmaı minıđna și adev'zr'łđ nș-și połă avea armonia, darș adev'zrșrie sıntă ka l'șminele ce se l'șmineavz șna ne alta k'ndă se impreșn. De ačea izbite lektorđ fie divisa noastrē: „St'điđ'łđ și religioșitatea!“ —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Desnre m'zșri antiđi.

De

A. Treb. Lauriani.

B. (Șrșmare.)

III. La ann'łđ Romeı 490, k'ndă se inčepă reșvel'łđ kă Kartăinesii (bellum punicum primum) r'zverň'łđ determiň s'z pedzkt moneta de aramț, adekă s'z ȳinț nșmele řsitate p'ňz atșnı, darș s'z mikășoreze g'retatea ei. Dečı assari'łđ kare f'asse p'ňz atșnı de șnă l'șrț sađ de 12 șnđe de aramț, se pedzșse kă inčet'łđ la 11 șnđe, apoi la 10, la 9, la 8, la 7, și mai pre șrmt la 6 șnđe sađ la ȳizmtate de l'șrț. Kă toate ačeate, 10 assari de ačentia (de k'țe 1/2 de l'șrț) se da pentrș șnă donariș de arđintă. Dečı raport'łđ arđint'łđi k'zrț aramț desčinse kă inčet'łđ la 1: 200, va s'z zikă arđint'łđ se eftini de ȳizmtate. Romani nș se opriř niđi, čı pedzșserț

și denari'łđ de arđintă la a 1/48 parte de l'șrț, și assari'łđ de aramț la 5 șnđe, apoi la 4, la 3, și la ann'łđ Romeı 513, k'ndă se fini reșvel'łđ kă Kartăinesii, l'đ pedzșserț la 2 șnđe sađ la a 1/6 parte de l'șrț. Kă toate ačeate 10 assari de ačentia (de k'țe 1/6 l'șrț de aramț) se da pentrș șnă denariș de arđintă. Darș fiindă kă se n'zksșse preamare disproportiono ințre valoarea arđint'łđi și a aramei, se pedzșse și denari'łđ la a 1/60 parte de l'șrț, și așna arđint'łđ se n'zșe in r'șportă k'ztre aramț ka 1: 100, va s'z zikă arđint'łđ se eftini p'ňz la așatra parte, pre k'ndă arama șsferi o pedzșđine nșmerarie la a 1/6 parte. Prin ačeast pedzșđine inđatorăđii k'știđarț

5 пърци, ши пльиръ datoriele къ а messea parte. Adeкъ чеї че фъхссерт о datorie de 1000 de assari înainte de інченствлѣ ресвеллвлѣ, кндѣ assariвлѣ ера де зпъ либръ, ле пльиръ акъмѣ къ 1000 de assari де кѣле $\frac{1}{6}$ de либръ. Плиніѣ зиче къ гзвернвлѣ арѣ fi фъктѣ ачеастъ редъкциѣне а нѣме pentрѣ нимичіреа-datoriiлорѣ (parte але привадилорѣ parte але statвлѣи *). Да къ ачеаста е адеврѣтѣ, атънчі ni се наре а fi fostъ зпѣ passѣ desperatѣ. Да къ statвлѣи се афла стрѣмторѣтѣ, ши понорвлѣ де пiosѣ инкѣркатѣ къ datorii (obaeratus), ши нъ се маї афла алтѣ аѣисторіѣ, атънчі ера маї бине, ши маї onestѣ а face о леце де novis tabulis, кѣмѣ фъхерт. маї ін зрмѣ, кндѣ moneta нъ се маї пѣтѣ редъче.

IV. Акъмѣ се алтерарѣ toate предъриле лѣкрърилорѣ фъръ де а се зкъмѣи, нѣмаї арѣинствлѣ се ефини, інсѣ нъ доарѣ дин касса редъчеріи assariвлѣи, чи pentрѣ къ інадевърѣ се имтвлѣди. Акъмѣ зпѣ оаіе costa 60 assari, зпѣ боѣ 600 assari, акъмѣ stipendiвлѣи зпѣи леѣионариѣ се зѣи ла 6 denari прѣ лѣпъ ши ла 72 denari прѣ annѣ. Да рѣ 60 assari нъ трѣеа маї мѣлтѣ де 10 либре, 600 assari нъ маї мѣлтѣ де 100 либре де ара мѣ, ши леѣионариѣвлѣ къ 72 denari прѣ annѣ інкѣ нъ авеа маї мѣлтѣ де 720 assari кари трѣеа totѣ нѣмаї 120 либре де ара мѣ, ва сѣ зикѣ ін realitate предъриле лѣкрърилорѣ ста totѣ аколо ка ши înainte де ресвеллвлѣи пѣникѣ. Да рѣ къ арѣинствлѣи мерѣеа лѣкрълѣи кіарѣ дин контрѣ: 10 denari предъвлѣи зпѣи боѣ ла інченствлѣи ресвеллвлѣи трѣеа $\frac{1}{4}$ de либръ де арѣинтѣ, еарѣ 60 denari предъвлѣи зпѣи боѣ ла finitвлѣи ресвеллвлѣи трѣеа зпѣ либръ інтреарѣ де

arѣинтѣ, каре ва сѣ зикѣ, къ арѣинствлѣи immѣлгіндѣ-се, пердѣ trei пѣрци дин валоареа са.

Къ кѣлѣ мерсе арѣинствлѣи аккъмѣрѣндѣ-се ла Roma, къ атѣта се simji маї tape nechesitatea де а маї микѣштора інкѣ assariвлѣи де ара мѣ. Де чї къ інчѣствлѣи інчѣствлѣи пѣпъ ла annѣи Romei 537, кндѣ Annibale ера ін Italia, ілѣ редъссерт ле зпѣ зпѣ саѣ ла $\frac{1}{12}$ de либръ. Да рѣ finitѣ къ редъкциѣнеа фѣ преа-маре, арѣинствлѣи veni еарѣиші ін disproportionѣне кѣрѣ ара мѣ; supрѣ а'лѣ пѣне ін екѣлибриѣи маї редъссерт ши denariвлѣи де арѣинтѣ пѣпъ ла $\frac{1}{72}$, apoi ла $\frac{1}{84}$ parte де либръ. Ачѣста е denariвлѣи ordinariѣи репѣбликанѣ, каре ремѣсе илѣпъ прѣ timѣвлѣи имперѣторілорѣ, ін валоаре де зпѣи виченариѣи австриакѣ (Zwanziger); чинариѣи (quinarius, пѣимѣтѣте де denariѣи репѣбликанѣ) авеа валоареа де зпѣи denariѣи австриакѣ (Zehner); sestertіѣи (sestertius, а патра parte де denariѣи) авеа валоареа де зпѣи чинариѣи австриакѣ (Fünfer), либѣла де 2 крѣчіарі, сембѣла де 1 крѣчіарі, терѣнѣиѣи де $\frac{1}{2}$ de крѣчіаріѣи австриакѣ. Дѣпѣ finitвлѣи ресвеллвлѣи II пѣникѣ, simjіндѣ-се къ редъкциѣнеа ара мѣи totѣ е преа-маре, інчѣнѣ а со чѣре pentрѣ зпѣи denariѣи 12 assari, ін локѣ де 10, кѣмѣ fesse пѣпъ атънчі, прекъмѣ се vede дин компѣтеле лѣи Полиѣиѣ, каре пѣмѣште denariѣи romanѣи драхмѣ, дѣпѣ modѣлѣ грѣчѣскѣи, assariвлѣи еміѣвалѣи, ши семіссеа а патра parte де аѣолѣ. Къ toate ачѣстеа assariвлѣи се редъссе ши маї tape; атънчі пѣвлікѣлѣи чѣрѣ 16 assari pentрѣ зпѣи denariѣи де арѣинтѣ, прекъмѣ не зпѣне Плиніѣ, 8 assari pentрѣ зпѣи чинариѣи, ши 4 assari pentрѣ зпѣи sestertіѣи. Ачѣстѣ metodѣи де компѣтаре ремѣсе ін viroаре де ачї inainte, верікѣлѣи се маї редъссе інкѣ assariвлѣи, каре прѣ ла annѣи Romei 680 аѣіѣнсе а fi нѣмаї де $\frac{1}{2}$ зпѣи де ара мѣ. Атънчі се фъча дин зпѣи либръ де ара мѣ 24 assari, кари се да pentрѣ 1 $\frac{1}{2}$ denariѣи. Прін зрмѣре рѣпортѣлѣи арѣинствлѣи кѣ-трѣи ара мѣ скъзѣссе ла 1: 56, адектѣ pentрѣ зпѣи либръ де арѣинтѣ се да нѣмаї 56 либре де ара мѣ.

(Ва зрма)

*) Argentum signatum est anno Urbis CCCCLXXXV, Q. Ogulnio et C. Fabio Coss, quinque annis ante primum bellum punicum. Et placuit denarium pro decem libris aeris dare, quinarium pro quinque, sestertium pro dupondio et semisse. Librale autem pondus aeris imminitum bello punico primo. cum impensis respublica non sufficeret: constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur. Ita quinque partes factae lucri, dissolutumque aë alienum. *Plinius hist. nat.* XXXIII. 13.

Комѣникаѣиші сѣиентифѣе мичї.

Observațiunile meteorologice la Băsculești de la 9—15 Aprilie.

Temperatura dăruț termometrul și Reaumur, în змѣрѣ.	Dim. ла ора 6, d. a. ла ора 4, seara ла ора 10.			Dim. ла ора 6, d. a. ла ора 4, seara ла ора 10.			
	Ла 9	Ла 10	Ла 11	Ла 12	Ла 13	Ла 14	Ла 15
	10,5	12,5	12	12	9,3	11,8	12,5
	22	20,5	21,5	15	10	11,5	12,5
	15	15	15	11,8	10	11,5	12,5
	17	17,5	17,6	17,6	12,8	17,6	17,5
Temperatura de mizloc							
Barometrul a variat între 325 și 326 milie de Paris:							
Doz zile a ploaie tape.							

Тіпѣриѣи ін Типография Колеѣиѣлѣи Sf. Sava.